

E-ma má ma-so. Má-ma má mí-su. Ó, my se má-me!

Zanechal za sebou největší sbírku slabikářů na světě, učebnice sám sepisoval a s pomůckami, které vyvinul, se za první republiky pracovalo ve školách po celé zemi. Většinou z nás by už jméno profesora Josefa Kubálka nejspíš nic neříkalo, nebýt dějepisce Vladislava Veselého. „Jeho prvotním zájmem bylo, jak efektivně naučit všechny děti číst,“ říká Veselý.

KATEŘINA MÁZDROVÁ

Základní škola ve Všenorech, kde už 37 let učíte, nese díky vám jméno profesora Josefa Kubálka. Co vás k tomu vedlo?

Bylo by škoda zapomenout na člověka, který ve své době na poli pedagogiky udělal tolik významného a u kterého hrozilo, že upadne v zapomnění. Položil totiž vědecké základy české elementární pedagogiky – a pozvedl ji na skutečně světovou úroveň, stejně jako tvorbu slabikářů.

Jak jste na jeho jméno narazil?

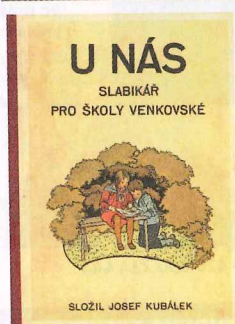
Osobně jsem se o něj začal zajímat v souvislosti s obcí Svídnice u Nymburka, kde se roku 1876 narodil a kde mají kořeny také moji předkové; o profesoru Kubálkovi jsem slyšel od svého dědečka.

Když jsem pak ve Všenorech nastoupil na místo učitele, na jméno Josefa Kubálka jsem narazil znovu. Pobýval tam od počátku třicátých let na letním bytě a ve Všenorech si později postavil vilu, kde v roce 1968, ve věku dvaadvadesáti let, zemřel. Ponořil jsem se do hlubšího pátrání o jeho osobě a v roce 2011 jsem pak inicioval pojmenování naší školy.

Čím byl ten ponor nejvíc překvapující?

V Památku národního písemnictví je uloženo Kubálkovo rozsáhlé dílo, knižní i rukopisné včetně korespondence, kdy si vyměňoval názory s tehdejší intelektuální elitou, zdejší i zahraniční. Fascinující jsou třeba jeho strojopisné *Paměti* o pěti tisících stránkách, ve kterých se kromě vědeckých poznatků či záznamu polemik

FOTO ARCHIV VLADISLAVA VESELÉHO

O svoje metody svedl mnohé bitvy. (Profesor Kubálek a jeho slabikář pro venkovské děti)

vrací ve vzpomínkách na mládí do rodné Svídnice. Disponoval fenomenální fotografickou pamětí a svídnická stavení tak popisuje číslo od čísla s jejich obyvateli tak dopodrobna, že je to dnes i cenný etnografický materiál.

V čem hlavně tedy spočívá význam profesora Kubálka?

Coby elementarista, pedagog zabývající se učením psaní, čtení a počítání, zkoumal především to, jakou nejlepší metodou dítě naučit číst. Dopracoval se ke slabikové metodě, dnes se tomu říká analyticko-syntetická metoda, kterou vědecky zdůvodňoval jako směr, který nejlépe odpovídá českému, respektive slovanskému jazyku. Byl odpůrcem tzv. globální výuky čtení, která k nám přicházela začátkem 20. století především ze Spojených států a zahrnovala učení se čtení pomocí celých slov. A o svoji metodu svedl spoustu bitev.

Jak dopadly?

Slabiková metoda se používá dodnes. Obhajoval ji tím, že pro český jazyk je nevhodnější – že učení globální metodou založenou na angličtině, jež má slova kratší než slovanské jazyky, je do češtiny nepřenosné.

Jaké další Kubálkovy stopy můžeme v české pedagogice najít?

Byl autorem množství početnic a slabikářů s názvem *U nás* z dvacátých a třicátých let, v mutacích pro venkov a město, takže děti na venkově se učily realie venkovské, děti ve městech městské. Jeho sbírka slabikářů ze všemožných zemí čítá neuvěřitelných dva tisíce svazků a je největší na světě, o českých slabikářích napsal průkopnickou práci *Naše slabikáře*. Byl také autorem množství pomůcek do škol – skládaček z písmen či počítadel, jež se používaly po celé republice.

Zúročil pedagogické znalosti i v učení?

Působil především na učitelských ústavech a sepsal řadu odborné a vědecké literatury pro učitele, ale také knihy zabývající se psychologii dítěte, což bylo na tu dobu něco převratného. Významné jsou také jeho překlady z němčiny. Kromě toho psal beletrii pro děti a je spoluautorem do dnes ceněné *Pedagogické encyklopedie*.

Za jejím vznikem je prý i úsměvný impulz...

Ano, důvodem, proč encyklopedie vznikla, byla návštěva matky ve Svídnici v roce 1936, když odcházel v šedesáti do penze. Ta nad touhle zprávou spráskla ruce se slovy: „To už nechceš nic dělat?“ Prý se ho to dotklo natolik, že sedl a pustil se se spolupracovníky do jejího sepisování. ●